

communicatio prohibetur cum eis quae conferuntur Ecclesiae, ne dum illi acceperint, qui de propriis abundant, eorum qui nihil habent inopia non levetur; quae conscientia Episcopus suae sumptibus Ecclesiae sufficiens, quae fervorum Dei fuerint utribus collata praesumat contingere?

Hic per transfennam lector annotet, tamquam indubitatum assumi, Clericum, qui de propriis abundat rebus, non posse communicare de iis, quae Ecclesiae conferuntur. Hoc testimonium addi cupio illis, quae de hoc argumento fuse dicta parte 2. tit. 32. cap. 5.

XXIII. Idem privilegium rursus renovavit & confirmavit Benedicti III. immediatus successor Nicolaus I. ut patet ex ejus epistola 24. ad Trasuleum Abbatem Corbeiae; quae confirmatio itidem evincit, privilegium hoc non spectare nisi rerum temporalium conservacionem & liberam Abbatis electionem.

XXIV. Probat quoque hanc praecipue sollicitam, ut excluderentur Abbates saeculares; dicit enim: "verò Fratres ipsius Monasterii de se ipsis eligendi semper habeant potestatem, & eam personam eligant, quae Monachi propositum & habitum & moribus proficiatur, non Canonicum aut Laicum, neque alterius Monasterii Monachum: quoniam Monachio Ordini praeficere vel Laicum, vel Canonicum, non est servare Ordinis professionem, sed evterere: quod unusquisque Praepositus cuius est Ordinis, ejus quoque erit & propaganda, nec bene disponet aliquando cujuscumque militiae vitam, cujus non fuerit ipse qui disponit emelator.

Et infra: "Qua de re Praecipimus omnino, Monasterio Beatorum Petri & Pauli, quod Corbeiae dicitur, nullam praeficiant personam, vel ex sibi militantiibus, vel ex alieno Monasterio sumptam, quae non per electionem sumatur, probabilem, sive de Laico, sive de Canonico, sive de quocumque fuerit Ordine.

XXV. Plurimum hujusmodi confirmationis Pontificia diplomata passim referuntur, quae una ostendunt Pontifices eo tempore, privilegia ab Episcopis concessa, auctoritate sua potius roborasse, quam nova concessisse. Nec enim Pontificis auctoritas necessaria videbatur, ut familia privilegia obtinerentur, quae Canonice institutioni non obviabant, sed auctoritas Pontificia implorabatur, ut privilegia ab Episcopis Canonice ac leguimè indulta, contra malevolorum conatus illa manserent.

XXVI. Ulterius, quia Pontifices suam dumtaxat addere solent auctoritatem privilegiis ab Episcopis indultis, & auctoritate Regia frequenter etiam probatis, nihil quoque de Canonica Episcoporum auctoritate spirituali in Monasteria diminuerunt; sed voluerunt ut indulta ab Episcopis suum perennem obtinerent effectum.

XXVII. Haec brevi compendio saeculo II. expressit S. Ivo Carnotensis episcopus. 193. monens Gaufridum Bellocacensem Episcopum, ut privilegia Ecclesiae S. Quintini intemerata servaret, quae a Praedecessoribus obtinuit, Apostolica manus roboraret, Regiaeque Majestatis pragmatica sanctione firmavit.

XXVIII. Similiter dum Fundatores coeperunt Monasteria à se fundata speciali protectioni Sedis Apostolicae immediate subicere, nequaquam Monachorum ab Episcoporum spirituali jurisdictione & correctione exemptos voluerunt, sed ut sub protectione Sedis Apostolicae, contra Potentiorum invasiones & vexationes tuti & quieti essent; ut infra latius ostendetur.

CAPUT IV.

De Initiis & progressu exemptionum.

- 1 Privilegia primitus Monachis indulta proprie non sunt exemptiones.
2 Divisio exemptionis in partialem & totalem; & quid partialis?
3 Quid totalis?

- 4 Hac à S. Bernardo dicta est emancipatio.
5 Rectè vocatur emancipatio.
6 Ex privilegiis jam pridem Monachis indultis non probatur antiquitas exemptionum.
7 Nonnulli originem exemptionum ad tempora S. Gregorii referunt, sed minus rectè.
8 Privilegium exemptionis quod Monasterio S. Medardi à S. Gregorio datum dicitur.
9 Privilegium hoc multis titulis ut suppositivum rejicitur.
10 Similiter & privilegium quod ab eodem Sancto Pontifice datum dicitur Xenocho Augustodunensi.
11 Suppositivum est privilegium quod à S. Germano Parisiorum Episcopo datum fertur Monasterio S. Germani.
12 Initium exemptionis nonnulli repetunt ex Synodo Carthagenensi anni 524. sub Bonifacio.
13 Referuntur acta hujus Synodi.
14 Acta quae huic Synodo adscribantur non evincunt plenam Monasteriorum exemptionem.
15 Acta illa de suppositione sunt suspecta.
16 Quin ob allegatam hanc Synodum quaedam privilegia redduntur de suppositione suspecta.
17 Privilegium quod Monasterio S. Martini Turonensis dedisse fertur Aedolatus Papa.
18 Privilegium hoc supponit, quod jam pridem Sedes Apostolica exemptiones dederit, sed ob abusus dare desistit.
19 Privilegium noluit concedere Pontifex nisi de consensu Episcoporum constaret.
20 Plura sunt quae hoc privilegium de suppositione reditum suspensum.
21 Ante saeculum II. distinctio inter Monasteria exempta & non exempta non occurrit.
22 Neque Praelatorum adversus exemptiones querela, quae saeculo 12. & sequentibus frequentes fuerunt.
23 Invenitur à S. Bernardo in Monachos exemptionem ambientes.
24 Rejicit praetextum Monachorum de libertate Monasterii.
25 Cluniacenses exemptiones propugnans tanquam à Sede Apostolica ex voluntate Fundatorum indultas.
26 Impugnatores ad Sedem Apostolicam remittunt.
27 Sanctus Bernardus Eugenio III. Papa querelam contra exemptiones proponit.
28 Indignum censet Ecclesias inferioribus subtrahere & Sede Apostolica immediate subicere.
29 Nullum esse bonum fructum exemptionum praetendit.
30 Eas repugnare iustitiae.
31 Nec esse conformes voluntati Fundatorum.
32 Immunitates & protectiones à Fundatoribus exoptatae pro exemptionibus à Monachis acceptae.
33 Contra exemptiones sub nomine Archiepiscopi Cantuariensis scribit Petrus Blefensis.
34 Exemptiones multum obesse Monasteriis scribit.
35 Rogat Pontificem ne credat Privilegiis, nisi iis visis, quia multa falsa allegantur.
36 Acerrima ejusdem Petri Blefensis contra exemptiones Epistola ad suum fratrem Abbatem.
37 Contra exemptiones scribit Joannes Saresberienfis.
38 Similiter Petrus Cantor.
39 Horum testimonio evincitur, exemptiones ante saeculum II. vix nota fuisse.
40 Conciliorum de his querela.
41 Ordinum Mendicantium Fundatores meritis exemptiones respiciunt.
42 Sanctus Franciscus noluit à suis Sodalibus privilegia impetrari.
43 Contra mentem S. Francisci quidam ejus filii exemptiones impetrare coeperunt.
44 Id & in aliis Ordinibus contigit.
45 Exemptiones à Mendicantibus impetratae cur specialiter odiosae.
46 Episcoporum Provincia Remensis anno 1287. querela occasione privilegiorum.
47 Querela Episcoporum contra exemptiones in Concilio Viennensi.
48 Privilegia haec summum incrementum accepere tempore schismatis Avenionensis; & quid circa hac decreverit Martinus V. in Concilio Constantiensi.
49 Contentiones & difficultates exorta occasione exemptionum colliguntur ex Decretalibus in Corpore Juris existantibus.
50 Capitula & Universitates studiorum etiam eximi coeperunt.
51 Ocasio exemptionis Capitularum.
52 Qua ratione exempta videantur Universitates.
53 Etiam particulares persona eximi coeperunt.

Varia privilegia & immunitates jam pridem Monachis & Monasteriis indulta fuisse capite 2. ostendimus: sed illa solum immunitatem à certis oneribus & jus eligendi Abbatem spectasse ibidem notavimus.

vinitus. Quapropter haec privilegia seu immunitates, non veniunt proprie nomine exemptionis prout hodie communiter sumitur vox exemptio, ubi de Monasteriorum, Capitularum aliorumque Corporum aut locorum vel personarum exemptione agunt Canonistae: quamvis alias similes immunitates dici possent exemptiones, quatenus per eas Monasteria aliaque Corpora à quibusdam juribus eximuntur.

II. Hac ratione nonnulli recentioribus Canonistis exemptionem dividunt in partialem & totalem. Sub priore comprehendentes omnes illas, quibus conceditur immunitas live exemptione à jurisdictione Episcopi vel Ordinarii, quoad certos quosdam articulos, puta Cathedralitico, Synodico aliisque ad legem Dioecesanam, juxta recentiorum Canonistarum opinionem, spectantibus; haecque rursus generalior vel restrictior est, quatenus à pluribus, aut paucioribus hujusmodi Juribus eximit, quod ex tenore privilegii live immunitatis dignosci debet, quemadmodum capite sequentibus ostendetur.

III. Totalis autem & quae hodie simpliciter & communiter exemptio nuncupatur, & de qua praecipue hoc titulo agitur, à Canonistis definitur solet, libertas illimitata à potestate & Jurisdictione Ordinarii cum immediata subjectione Sedi Apostolicae; ita ut sic exempti non tantum sint absoluti à Jurisdictione Ordinarii quoad Jura illa quae ad legem Dioecesanam referri solent; sed etiam à iis quae ad legem Jurisdictionis spectant ut sunt correctio, punicio &c. atque ipsum exemptum quodammodo subtrahit auctoritati & Jurisdictioni spirituali sui Episcopi; & immediate subdit Sedi Apostolicae.

IV. Hanc speciem exemptionis maluit S. Bernardus vocare emancipationem, quam immunitatem aut privilegium episcopi. 42. dicens: Spoliant (Abbates) Ecclesias, ut EMANCIPENTUR, redimunt se, ne obediant.

V. Nec sane incongruè emancipatio vocatur, argumento ducto ab emancipatione legali, qua filii familias potestati paterna subtrahuntur, & in quamdam libertatis speciem vindicantur, ac sui Juris efficiuntur.

VI. Itaque exemptio haec omnino disparata est à privilegiis & immunitatibus jam pridem ab Episcopis indultis, & Apostolica ac Regia auctoritate roboratis, de quibus supra capite 2. & 3. actum est. Quare & ex hujusmodi privilegiis nihil pro auctoritate aut antiquitate exemptionis (prout hodie sumitur, & subtractionem à Canonica Episcoporum auctoritate & correctione complectitur) desumi potest; quandoquidem praedicta privilegia & immunitates Canonicam Episcoporum auctoritatem non attigisse ostendimus.

VII. Quo vero tempore non tantum immunitates, sed & exemptiones à Canonica Episcoporum subjectione postulari ac impetrari per Monachos à Sede Apostolica coeperint, non una est omnium opinio.

Nonnulli credunt, S. Gregorium quaedam Monasteria & pia loca exemptionis privilegio donasse atque à potestate Ordinarii solvisse, & Sedi Apostolicae immediate subjecisse.

Negari nequit, quin S. Gregorius specialem in Monachos & Monasteria eorumque Monasteria curam suam ac sollicitudinem Pastoralem impenderit; multumque sollicitus fuerit, ne indebitis oneribus gravarentur, aut variis praetextibus & dominantibus quorundam libidine vexarentur & turbarentur; sed nullibi eos à Canonica subjectione Episcoporum eximit, aut Episcopali censuræ subtrahit; imo ad Eusebium Abbatem scribit lib. 2. epist. 2. indic. 10. "Qui se contra Praepositos suos erigunt, profecto ostendunt quia servi Dei esse contenti sunt. Ulterius eundem Abbatem de suo Episcopo juxta conquerentem, à subjectione non absolvit; sed ut se humiliter subiciat hortatur. "Et quidem ab illo (Episcopo) hoc quod factum est, minime fieri debuit, à te tamen omnino debuit humiliter suscipi; & rursus cum gratiarum redderetur, ad eum cum gratiarum actione debuit occurrere. Quod quia ita à te factum non est, adhuc cognosco, quia nobis omnino lacrymarum opus est. Non enim grande est iis non esse humiles, à quibus honoramur, quia & hoc saeculares quilibet faciunt.

Sed illis maxime humiles esse debemus, à quibus aliqua patimur: Nam Platista dicit: Vide humilitatem meam de inimicis meis. Nos cujus vitæ sumus, qui humiles esse etiam Patribus nolumus. Plura vide supra cap. 2. ubi ostendimus, privilegia à S. Gregorio indulta nullatenus ad hanc exemptionem pertinuisse.

VIII. Exstat quidem ad calcem Epistolae S. Gregorii privilegium amplissimum exemptionis, quod Monasterio S. Medardi concessisse dicitur hic Sanctus Pontifex. Verum si tenor hujus privilegii dumtaxat inspicatur, apparebit indignum esse quod tanto Pontifici adscribatur. Quis enim tanquam inscriptionem in Epistolis Pontificum vidit huic similem: Pretiosissimis lapidibus merito revertentibus, omnibusque sanctae Dei Ecclesiae membris, quorum universale Caput est Christus, Gregorius licet sanctae Romanae Sedis Pontificio sublimetur, humillimus tamen servorum Dei servus.

IX. In ipso privilegii contextu plurimae occurrunt insolita & barbara expressiones à stylo & aetate S. Gregorii omnino alienae; item praerogativa & Jura quae Abbati Monasterii S. Medardi conceduntur, nullatenus moribus & disciplina illius aetatis consentanea; in ipsis quoque subscriptionibus crassissimi deprehenduntur errores; quemadmodum post Cardinalem Peronium, Jacobum Sirmondum, aliosque viros eruditos deduxit & ostendit, Joannes Launois Theologus Parisiensis in Scripto cui titulus: Inquisitio in privilegium quod Gregorius Papa primus Monasterio S. Medardi dedisse fertur; ac dein laudis Assertionem ejusdem inquisitionis, ubi adeo dilucide suppositionem & fictionem hujus praetensi privilegii demonstrat, ut non credam quod eruditus ullus illud amplius sustinere audebit; praeterea cum teste Cardinale Bonae, nec hoc privilegium inter Opera S. Gregorii reperitur in archivis Romanis, ut sibi à dicto Cardinale scriptum asserit Auctor notarum in Epistola S. Gregorii editionis anni 1675.

X. Privilegium quod S. Gregorius dedisse dicitur Xenocho Augustodunensi & refertur lib. 11. Epist. 10. licet non æque à moribus & disciplina aetatis Gregoriana exorbiret ut praecedens, nihilominus plura exhibet suppositionis argumenta deducta à Joanne Launoio in citata Inquisitione Corollario 2. & laudis in Appendice ad citatam Assertionem cap. 10. Item in Assertionem Inquisitionis in Chartam immunitatis quam B. Hermanus Parisiorum Episcopus Suburbano Monasterio dedisse fertur part. 4. cap. 8. quamvis & ipse Launois parte 2. sect. 5. ejusdem Assertionis ostendat, hoc quaecumque privilegium, Abbatem jurisdictioni Episcopi non subtrahere; sed subicere; ideoque nullum hinc pro antiquitate exemptionis argumentum desumi posse, quantumvis privilegium genuinum esse probatur.

XI. Privilegium quod Monasterio S. Germani in Suburbio Parisiensi circa tempora S. Gregorii datum scribitur à S. Germano Parisiorum Episcopo, non obscuriora nec pauciora praefert fictionis & suppositionis indicia, quam illud quod Monasterio S. Medardi indultum fertur à S. Gregorio, quae late & dilucide deduxit citatus Joannes Launois tam in Inquisitione in chartam immunitatis S. Germani, quam in ejusdem Inquisitionis Assertionem contra librum Roberti Quatremarii Monachi pro defensione dicti privilegii editum.

XII. Christianus Lupus in Scholis ad Canonem 4. Cathedralensem ait, quod "Monachis adversus Episcoporum excessus libertatem dare coepit ad S. Fulgentii preces Bonifacius Archiepiscopus Carthagenensis, cujus (ait) Synodus extat integra in Bibliotheca Vaticana. Meminit & hujus Synodi Joannes Mabillonius lib. 1. De Re Diplomatica cap. 3. qui & huic exemptionum initium aliquod adscribit.

XIII. Synodum hanc in suo privilegio edidit Lucas D'Acherius & tomo 4. Concil. general. col. 1641. inseruit Laubeus, qui recitatis actis hujus Concilii, ad Calcem col. 1649. monet: "Decretum autem hujus Concilii extat in alio Codice Longobardico vetustissimo Bibliothecae Vaticanae num. 5845. Deinde immediate subicit: In Concilio sub Sancto Bonifacio Episcopo apud Carthaginem. Erunt igitur omnia

omnia omnino Monasteria, sicut semper fuerunt à conditione Clericorum modis omnibus libera, sibi tantum & Deo placencia.

Eodem tomo Concil. general. 1783. extant Concilii Carthaginensis sub Reparato Episcopo anno Christi 334. acta nonnulla, in quibus prædicti Concilii Carthaginensis sub Bonifacio mentio fit, referturque, quod Felix Episcopus Ecclesie Zacharenis Provinciae Numidiae dixit: De Monasterio Abbatis Petri, ubi nunc Fortunatus Abbas constitutus est, quæ temporibus sanctæ memoriæ Bonifacii in Concilio universalis nobis etiam præsentibus acta sunt, inconvulsa permaneat.

Post hæc subditur: Cætera verò Monasteria etiam ipsa libertate plenissima perfruantur, servatis limitibus Conciliorum suorum in hæc dumtaxat, ut quandoque voluerit sibi Clericos ordinare, vel Oratoria Monasteriis dedicare, Episcopus, in cuius plebe, vel civitate locus Monasterii exiit, ipse hujus muneris gratiam compleat, salva libertate Monachorum, nihil sibi in his præter hanc ordinationem vindicans, neque Ecclesiasticis eos conditionibus aut angariis subdens. Oportet enim in nullo Monasterio quemlibet Episcopum, cathedram collocare; aut qui fortè habuerint, habere: nec aliquam ordinationem, quamvis levissimam, facere nisi Clericorum, si voluerint, habere: esse enim debent Monachi in Abbatum suorum potestate. Et quando ipsi Abbates de corpore exierint, qui in loco eorum ordinati sunt, iudicio Congregationis eligantur: nec officium sibi hujus electionis vindicet, aut præsumat Episcopus. Si qua verò contentio quod non optamus, exorta fuerit, ut ista Abbatum aliorum concilio sive iudicio finiatur.

XIV. Si Acta hujus Concilii ritè expendantur, merito ambigitur, num Monasteria ab omnimoda Episcopi jurisdictione spirituali eximantur; an verò immunitatem dumtaxat à Juribus quibusdam temporalibus consequantur, ut Episcopus, neque Ecclesiasticis eos conditionibus, aut angariis subdat, atque liberam electionem Abbatis.

XV. Ad hæc, Ferrandus Diaconus Carthaginensis, & Cresconius, Bonifacio, sub quo Synodus Carthaginensis de privilegio Monachorum habita dicitur, coram vi fuerunt; quorum prior Canones Carthaginenses in compendium redegit ediditque sub titulo, *Breviarium Canonicum*; posterior verò Canones in unum Corpus redegit & tamen neuter Synodi à Bonifacio habita, aut Canonum ab ea Synodo de libertate Monastica editorum meminuit. Meminisset autem uterque, vel alteruter sine dubio (ait Joannes Launois in citata Assertionem Inquisitionis in Chartam Immunitatis S. Germani *parte 4. cap. 6. sect. 1.*) cum ex subiecta materia, quæ tractaretur, tum ex eo quoque, quod facta tunc temporis Synodus in utriusque oculos, manum & calamus incurrisset.

XVI. Hinc non leve de veritate ac sinceritate hujus Synodi dubium oritur. Imò Joannes Launois vel hinc pro suppositione privilegiorum Monasterii Fossatenis, Sandionylani, & Corbeienfis argumentum desumit, quod in his privilegiis hujus Synodi Carthaginensis acta & Canones reclamantur: præsertim quia in duobus posterioribus privilegiis dictis Canonibus jungitur S. Augustini liber *De Ecclesiasticis Gradibus*, quia tamen nec in Catalogo librorum S. Augustini, quem confecit Possidius, extat; nec Venerabilis Beda meminuit; neque in ulla Operum S. Augustini editione comparuit hæctenus, etiam inter Opera, quæ vel Librarium errore, vel unius Codicis compactione Augustino perperam adscripta, & in appendices in ultima editione rejecta sunt.

XVII. Refertur tomo 6. Concil. general. col. 523. Epistola Adeodati Papæ scripta circa annum 657. ad universos Episcopos Gallie de privilegio quod concessum est Abbati Monasterii S. Martini Turonensis.

XVIII. In hac Epistola narrat Pontifex, quod Egidius religiosus Presbyter & Abbas Monasterii S. Martini sibi supplicaverit, ut privilegium ei concedere dignaretur; ac dein subdit: Parumper autem ambigimus, idcirco quod mos atque tra-

ditio Sanctæ nostræ Ecclesie plus non suppetat, à regimine Episcopalis providentiæ religiosa loca secernere.

Ad quæ verba reflectens Baronius ait: Ex cuius Scripto illud fit manifestum, jam cessasse Romanos Pontifices ejusmodi immunitates concedere Monasteriis, cum dicat: Mos atque traditio Sanctæ nostræ Ecclesie plus non suppetat à regimine Episcopalis providentiæ religiosa loca secernere. Id fortasse, quod experimento didicissent, ejusmodi immunitates obfuisse potius, quam profuisse Monasticæ Observationi.

XIX. Dein prosequitur Pontifex, narrans, quod ubi Crotberti Turonensis Episcopi libertatem Monasticam scripto concessam comperit, in cuius volumine (ait) & aliorum per Gallianam videlicet Provinciam constitutorum Anusitum, ad id consensum præbentium subscriptiones super annexas, inspeximus; nullatenus jam exortem rationis ac Canonice regulæ tantorum Episcoporum consonam sententiam fore, perpensimus. Propterea & nos erga quod iidem Fratres nostri reverendissimi præsentis, conferre providerunt, simili censura ex auctoritate profecto Apostolorum Principis, cui claves ligandi atque solvendi conditor atque redemptor omnibus tribuit, idemdem firmari concessimus.

Hinc nos obscurum est, Pontificem noluisse prius hoc privilegium concedere, nisi postquam ipsi comperit fuit, Episcopos jam tum illud dedisse, aut consensisse saltem voluisse, quod & sollicitè cavet, ubi in fine rursus hanc clausulam parenthesi includit, *quod etiam Præsules consona sententia definiunt.*

Unde si verum atque genuinum sit Adeodati hoc privilegium, ex illo constat, sæculo septimo solitos non fuisse Pontifices hujusmodi privilegia concedere, nisi illa præviè ab Episcopis essent concessa aut probata: ita ut Pontificalis concessio verius esset privilegii ante dati confirmatio, quam novi concessio.

XX. Dixi, si verum atque genuinum sit Adeodati privilegium, multa quippe sunt, quæ non parum suspectum reddant hoc privilegium seu Epistolam Adeodati.

Atque imprimis, quod innuat, Jam cessasse Pontifices, hujusmodi immunitates concedere Monasteriis; indirectè innuendo, ante hæc à Pontificibus plures similes immunitates indultas fuisse uti notavit Baronius: cum tamen nullibi hujusmodi authentica privilegia à Pontificibus ante annum 675. concessa reperiantur; neque ullus illius ætatis Scriptor illorum meminerit; nec legantur ullæ querelæ adversus similibus privilegiorum abusus ob quos Pontifices à dandis super sedissent.

Præterea, quod non semel occurrat *Religiosus Presbyter & Abbas*, argumentum est haud leve, hanc Epistolam sæculo 10. aut 11. quo Abbates sæculares invaluerant fabricatam esse; quo argumento aliquid & P. Papebrochius inductus fuit, ut hoc privilegium tamquam fictitium rejiceret in Propilæo antiquario tomo 2. Sanctorum mensis Aprilis præfixo, ubi *parte 1. cap. 10. num. 127.* ita loquitur, Quod apud Baronium ex Papiro Massono habetur velut ab Adeodato Papa sub an. 675. concessum Turonensi Monasterio & Monachis S. Martini, id licet sit mutilum extrema parte, satis tamen habet unde novitia fictio deprehendatur, dum identidem *Religiosus Abbas* meminuit ex usu ejus temporis quo res Monastica tantum dispensium accepit quantum queri vix fas est per Abbates sæculares.

Scio ipsam Patrem Papebrochium in suo Conatu Chronico-historico Judicium suum de fitione hujus privilegii retractasse, eidem Turonensi Monasterio libenter gratulans tam vetustum privilegium, Quod advertit (ait) *Religiosum* hic non aliter dici, ac tunc diceremus *Reverendum*: quam reflectionem desumpsit ex Mabillonio *lib. 1. De Rediplomat. cap. 3.* qui ibidem ostendere conatur, titulum *Religiosus* datum fuisse Abbatis ante exortos Abbates sæculares.

Verum si totus privilegii contextus legatur, nescio an ibi Papebrochius sat grave suæ retractationis fundamentum habuerit.

Et ut dare nus, vocem *Religiosus* hic non opponi Abbati *saulari*; neque hinc fitionis iustificans argumentum desumendum foret, nequaquam tamen propterea Turonensi Monasterio de antiquitate sui privilegii *gratulandum* videbatur: quandoquidem alia essent non levia indicia & argumenta, quæ hoc privilegium ut minus admodum de fitione & suppositione suspectum faciant; quæ doctè proponit Joannes Launois in assertionem Inquisitionis in privilegium S. Medardi *parte 3. cap. 20.*

XXI. Quicquid sit, hoc satis comperit, quod ante sæculum 11. aut 12. distinctio inter Monasteria exempta & non exempta, sed Monasteria passim generaliter & indefinitè Episcoporum spirituali regimini subiecta dicantur.

XXII. Insuper & illud notandum, quod ante illa sæcula non occupant illæ adversus hæc Monasteriorum aut Abbatum exemptiones querelæ: quæ sæculo 11. & sequentibus frequentes & graves fuere. Indicium haud obscurum, vel sæculo undecimo primum esse exortas exemptiones illas, aut saltem adeo multiplicatas, ut multorum querelæ excitarent.

XXIII. Sanctus Bernardus sub initium sæculi 12. scribens ad Henricum Senonensem Archiepiscopum, sive in tractatu *De Moribus & Officio Episcop. cap. 9.* quam alte de Abbatis exemptionem à jurisdictione Episcoporum ambientibus querit: Mitor (ait) quoddam in nostro Ordine Monasteriorum Abbates hanc humilitatis regulam odiosa contentione infringere: & sub humili (quod pejus est) habitu & tonsura tam superbe sapere, ut cum ne unum quidem verbum de suis imperiis subditos suos prætergredi patientur, nisi propriis obedire contemnant Episcopis. Spoliant Ecclesias, ut emancipentur, redimunt sed ne obediant. Non ita Christus, ille siquidem dedit vitam, ne perderet obedientiam: quæ isti ut careant, totum fere suum futurumque victum expendunt. Quid hoc est præsumptionis, o Monachi? Neque enim quia Prælati Monachis, ideo non Monachi: nempe Monachum facit professio Prælatum necessitas.

XXIV. Et infra: Sed non propter me, inquit, facio, sed quæro Ecclesie libertatem. O libertas omni (ut ita loquar) servitute servilior? Patienter ab hujusmodi libertate abstineam, quæ me pessimæ addicat superbæ servituti. Plus timo dentes lupi, quam virgam pastoris. Certus sum enim, ego Monachus, & Monachorum qualicumque Abbas, si mei quandoque Pontificis à propriis cervicibus excutere jugum tentavero, quod satanæ mox tyrannidi me ipsum subiecto. Advertens nimirum cruenta illa bestia, quæ circuit querens quem devoret, elongatam custodiam: heu! statim insulit in præsumptorem. Merito enim non cunctatur præsidere superbo, qui se jure regem gloriatur super omnes filios suos perbia. Quis dabit mihi centum in mei custodiam deputari Pastores? Quanto plures sentio mei curam gerere, tanto securior exeo in pascua. Stupenda infamia! Animarum non cunctos turbas mihi custodiendas colligere: & unum super propriam gravos habere custodem? Et quidem subiecti me de reddenda proseratione sollicitant: Qui autem præsumunt, hi ipsi potius (Paulo dicente) *per vigilam tamquam yatonem pro me reddiduri.* Illi etsi honorant, onerant tamen non tam prestant, quam protegunt. Scio me legisse: *Judicium durissimum his qui præsumunt, exiguo autem conceditur misericordia.* Quid igitur vos, o Monachi, Sacerdotum gravat auctoritas? Metuitis infestationem? Sed si quid patimini propter justitiam, beati. Sæcularitatem contemnitis? Sed sæcularior nemo Pilato, cui Dominus assitit judicandus.

XXV. Quamvis hæc contra sui Ordinis Abbates dicat Bernardus, certum nihilominus est, & Cluniacensibus id ipsum à S. Bernardo objectum esse, ex *Epistola 28. lib. 1.* Petri Venerabilis Abbatis Cluniacensis. In hac enim Epistola scribit hic Abbas Cluniacensis, inter alia obijci Cluniacensibus, quod *proprium Episcopum habere refugerent.* Respondet verò Petrus, id verum non esse, cum pro proprio Episcopo agnoscant Romanum Episcopum. Hunc unum & maxi-

mum nos habere Episcopum gloriamur, (ait) *huic soli specialiter obedimus: ab hoc solo, si causa, quod ablit, exigeret, interdici, suspendi, atque excommunicari possumus.* Hoc ipsius Sanctæ Sedis irrefragabilis sanxit auctoritas: nec unius tantum, sed multorum Decreta inde apud nostram matrem Ecclesiam conservantur. Hæc ipsi ita condiderunt non ut hanc, de qua loquimur, Cluniacensem Ecclesiam alteri Episcopo prius eam possidenda auferrent, sed à Fundatoribus, qui eam in proprio alodio construxerant, rogati, ut propriam restituere, atque soli Romano Pontifici eam in æternum, subiacere decernerent, pluribus hoc privilegii confirmaverunt.

XXVI. Rationibus his in justificationem Cluniacensium adductis tandem concludit: Si autem adhuc peristatis, & nos male agere factatis, illum quem ostendimus impetite, & nobis dimissis cum illo agite.

XXVII. Videns ergo Bernardus, Cluniacenses aliosque ab Episcoporum auctoritate sese subtrahentes, auctoritatem Sedis Apostolicæ in suam defensionem advocare; hocque clipeo se tutos credere, querelam suam scribens ad Eugenium III. Papam exponendam credidit *lib. 3. cap. 4. De Consideratione.* Murmur loquor (inquit) & querimoniam Ecclesiarum. Truncari se clamitant ac demembrari. Vel nullæ, vel paucæ admodum sunt, quæ plagam istam aut non doleant, aut non timeant. Queris quam? Subtrahuntur Abbates Episcopis Episcopi Archiepiscopis, Archiepiscopi Patriarchis sive primatibus. Bonæ species hæc? Mirum si excusari queat vel opus. Sic factitatio probatis, vos habere plenitudinem potestatis, sed justitiæ fortè non ita. Facitis hoc, quia potestis; sed utrum & debeatis, quaestio est.

XXVIII. Post hæc ostendere conatur, quam indecens sit, Ecclesias Episcopis inferioribus subtrahere, & sibi immediatè subijcere: Quid item tam indignum tibi, quam ut totum tenens, non sis contentus toto, nisi minutias quasdam, atque exiguas porciones ipsius tibi creditæ universitatis, tamquam non sint tuæ, satagas nescio quomodo adhuc, facere tuas? Ubi etiam meminisse te volo parabola Nathan de homine, qui multas oves habens, unam quæ erat pauperis concupivit. Huc quoque veniat factum immo factum Regis Achab, qui rerum summam tenebat, & unam vineam affectabat. Avertat Deus à te quod ille audivit: *Oculus disti, & possidisti.*

XXIX. Deinde ne forsitan ob fructum & commodum in Monasteria & disciplinam Regularem ex concessa exemptione redundantia, eam justè à Sede Apostolica concedendam esse crederet, subjungit: Nolo autem prætendas mihi fructum emancipationis ipsius: nullus est enim, nisi quod inde Episcopis insolentiores, Monachi etiam dissolutiores fiunt. Quid quod & pauperiores? Inspice diligentius talium ubique libertorum & facultates & vitas, si non pudenda admodum & tenuitas in his, & in illis sæcularitas invenitur, Matris noxiæ libertatis gemina soboles hæc. Quidni preceat licentius vagum & male liberum vulgus, cum non sit qui arguat? Quidni licentius quoque spoliatur ac deprædetur inermis religio, cum non sit qui defendat?

His aliisque emancipationum incommotis relatis, concludit: Non est Arbor bona faciens fructus tales, insolentias, dissolutiones, dilapidationes, similtates, scandala, odia: quod, que magis dolendum, inter Ecclesias inimicitias graves, peresque discordias. Vide quam verus sit sermo ille: *Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt?* Quid si forte nec licet? Ignosce mihi, non facile adducor consentire quod tot illicita parturit.

XXX. Præterea emancipationes seu exemptiones justitiæ, que jus suum cuique tribuendum docet, repugnare contendit: Tunc tibi licitum censeas, suis Ecclesiis muti- lare membris, confundere ordinem perturbare terminos, quos posuerunt patres tui? Si justitiæ est jus cuique servare suum; auferre cuiquam sua, justo quomodo poterit con- venire?